

עומק הפשט

עיונים צרש"י

על פי 'לקוטי שיחות' כרך ה'

פ' וישלח

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'

08-6882799 / 050-4125205

או במייל rizs@neto.bezeqint.net

ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

©

תוכן העיונים:

רש"י לומד (לו, ב-ג) ששלושת נשי עשו המנויים בפרשתנו, הן הן הנשים שנזכרו בפ' תולדות / האם יש חידוש בדבר, או שזה מובן מעצמו? / בפ' תולדות נזכרו נשי עשו כחלק מסיפור מעלליו של עשו, ואילו בפרשתנו באו כהקדמה לתולדותיו / לא מסתבר כלל שעשו לקח שתי אחיות מבנות ישמעאל.

א

רש"י מפרש (לו, ב) ששמה האמיתי של אשת עשו היה אהליבמה, ועשו כינה שמה כיהודית כדי להטעות את אביו. אך לא ביאר למה שינה עשו את שם אביה וכינהו 'בארי' / עוד מפרש רש"י (שם) ששמה האמיתי של האשה השניה היה עדה, והשם 'בשמת' הוא כינוי לפעולותיה - ולכאורה, למה לא נפרש להיפך, שהשם 'בשמת' הוא שמה העצמי ואילו 'עדה' הוא כינוי לדרכה הרעה / וגם בנוגע לשמה של בת ישמעאל (רש"י לו, ג) - מוטב לכאורה היה לפרש ששמה העצמי הוא 'מחלת', ו'בשמת' ניתן לה כשם התואר.

ב

רש"י (לו, ג) מביא מדרש לבאר את שמה של בת ישמעאל - 'מחלת' - שהוא על שם מחילת העוונות בעת הנישואין / מדוע נרמזה מחילת העוונות דוקא בנישואין אלו של עשו עם בת ישמעאל, ולא קודם לכן / בת ישמעאל כשרה היתה, ולכן היה בנישואיה מחילת עוונות ובדומה לגר שנתגייר.

ג

א

”ואלה תולדות עשו הוא אדום. עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי. ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות” (לו, א-ג)

עדה בת אילון - היא 'בשמת בת אילון', ונקראת 'בשמת' על שם שהיתה מקטרת בשמים לעבודה זרה.

אהליבמה - היא 'יהודית', והוא כינה שמה 'יהודית' לומר שהיא כופרת בעבודה זרה כדי להטעות את אביו.

בשמת בת ישמעאל - ולהלן קורא לה 'מחלת'; מצינו באגדת מדרש ספר שמואל: ג' מוחלין להן עוונותיהם, גר שנתגייר והעולה לגדולה והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן. לכך נקראת 'מחלת', שנמחלו עוונותיה:

נמנו כאן שלוש נשים של עשו: א) עדה בת אילון החתי, ב) אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי, ג) בשמת בת ישמעאל אחות נביות;

אולם בפרשת תולדות נזכרו שלושת נשיו של עשו בשמות שונים. שם נאמר: ”ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את - א) יהודית בת בארי החתי, ב) ואת בשמת בת אילון החתי”¹; ואחר כך נאמר שעשו הלך ולקח את ”מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה”².

¹. כו, לד.

². כח, ט.

ולמד הרשב"ם, ששתי נשים מתוך הנשים שבפרשתנו הן הן הנשים שבפ' תולדות: "עדה בת אילון החתי" שבפרשתנו היא היא "בשמת בת אילון החתי" שבפ' תולדות, שהרי שם האב הוא שווה; וכן "בשמת בת ישמעאל" שבפרשתנו היא היא "מחלת בת ישמעאל" שבפ' תולדות, שהרי גם כאן שם האב הוא שווה (וכן שם האב שווה - "אחות נביות").

אולם האשה השלישית, "אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי" - מפרש הרשב"ם שהיא אשה חדשה, שלא נזכרה בפ' תולדות, כי עשו נשאה רק אחר כך; והאשה שנזכרה בפ' תולדות - "יהודית בת בארי החתי" - מתה בלא בנים ולכן לא נזכרה כאן.

בת ישמעאל 'פשוטה' (בשונה מחברותיה)

והנה, דעת רש"י אינה כן, ולשיטתו כל שלושת הנשים שכאן הן הן שלושת הנשים שבפ' תולדות - אך כד דייקת בלשונו, מחלק הוא בענין זה בין הנשים:

לגבי עדה כותב רש"י בתורת חידוש - "עדה בת אילון היא בשמת בת אילון"; וכן לגבי אהליבמה נקט לשון חידוש - "אהליבמה היא יהודית".

אולם לגבי בשמת בת ישמעאל רש"י אינו כותב בתורת חידוש - "היא מחלת בת ישמעאל", אלא כותב "ולהלן קורא לה מחלת" - היינו, שפשוט מעצמו שהיא היא, ורק שמה נשתנה.

ויש להבין את טעם ההבדל:

למה בנוגע ל"בשמת בת ישמעאל" פשוט היה אליבא דרש"י שהיא היא "מחלת בת ישמעאל", ואילו בנוגע ל"עדה בת אילון" יש הווה-אמינא שאינה "בשמת בת אילון" ולכן צריך לחדש ש"עדה בת אילון היא בשמת בת אילון"?

ובשלמא בנוגע ל"אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי" - מובן שאין זה פשוט מעצמו שהיא "יהודית בת בארי החתי", כי בפשטות אין שום קישור ביניהם, שהרי גם (שם האשה עצמה, גם) שם אביה וגם שם מקומו שונים הם (ולכן באמת סובר הרשב"ם שהיא אשה אחרת, כנ"ל) - ומובן שרש"י צריך לחדש שהיא היא;

אולם בנוגע ל"עדה בת אילון החתי", הרי כיון ששם אביה ושם מקומו שווה למה שכתוב בפרשת תולדות, למה היה מקום למחשבה שהיא אשה אחרת?

וכשם שבנוגע ל"בשמת בת ישמעאל" היה פשוט לרש"י שהיא היא "מחלת בת ישמעאל" - כך היה צריך להיות פשוט בנוגע ל"עדה בת אילון" שהיא היא "בשמת בת אילון"!

שם: עדה. מקצוע: בשמת

ויש לבאר:

ההבדל הכללי בין נשי עשו כפי שהן נזכרות בפ' תולדות, לכפי שהן נזכרות בפרשתנו - הוא³:

בפ' תולדות נזכרות נשי עשו בתור חלק ממאורעות עשו והנהגתו: שתי הנשים הראשונות מבטאות את רשעותו, וכפי שהתורה מספרת עליהן שהן היו "מורת רוח ליצחק ולרבקה";

והאשה השלישית - בת ישמעאל - מבטאת את צביעותו, שכאשר ראה "כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו" הלך במיוחד אל ישמעאל כדי לקחת את בתו לאשה, כדי להראות ליצחק אביו שהוא רוצה לעשות את רצונו ולכן אינו לוקח אשה מבנות הארץ אלא אשה מיוחסת - בת ישמעאל, נכדתו של אברהם (אבל באמת היתה זו צביעות, שהרי לא גירש את נשיו הראשונות).

אמנם הפרשה כאן לא באה לדבר ברשעותו של עשו כו', אלא ענינה לפרט את "תולדות עשו", ונשי עשו נזכרות כאן רק בתור הקדמה לתולדותיו: "ותלד עדה.. ובשמת ילדה.. ואהליבמה ילדה".

ולפי זה היה אפשר ללמוד, שבאמת "עדה בת אילון החתי" שבפרשתנו אינה "בשמת בת אילון החתי" שבפ' תולדות. והטעם לכך שבכל פרשה

³. ראה גם לקמן סימן ב.

נזכרה אשה אחת ולא חברתה - הוא בהתאם לתוכן הפרשיות:

"עדה בת אילון החתי" שבפרשתנו אינה מבטאת דבר בנוגע להנהגת עשו עצמו, ולכן לא נזכרה בפ' תולדות (אלא רק כאן - בתור הקדמה לתולדות עשו שנולדו ממנה); ואילו "בשמת בת אילון החתי" שבפ' תולדות מבטאת רק את רשעותו של עשו עצמו, בגלל היותה אשה מרשעת, אולם לא ילדה לו בנים ואין צורך להזכירה כאן.

ולכן הוצרך רש"י לשלול מהלך זה, **ולחדש** שבאמת אין הבדל ו"עדה בת אילון היא בשמת בת אילון".

והטעם לשינוי שמה - כי בפ' תולדות נקראת בשם "בשמת", כביטוי להנהגתה השלילית - "על שם שהיא מקטרת בשמים לעבודה זרה" - והדבר מבטא את רשעותו של עשו שנשאה לאשה; ואילו כאן היא נקראת בשמה **העצמי** "עדה", בתור הקדמה לתולדות עשו שיצאו ממנה.

עשו לא לקח שתי אחיות

אולם בנוגע לבת ישמעאל - **אין מעיקרא סברא** לומר שעשו נשא שתי בנות של ישמעאל לאשה, והכתוב בפ' תולדות הזכיר בת אחת ואילו בפרשתנו הזכיר בת שניה:

כיון שהכתוב בפ' תולדות בא לספר על צביעותו של עשו שהוא **הלך במיוחד לקחת אשה מיוחסת מבנות ישמעאל**, כדי להראות שהוא מקיים רצון אביו, הרי מסתבר שעשו עשה באותה הליכה **ככל שביכולתו** כדי להראות את "צדקותו", ואם אכן היה באפשרותו לקחת (לא רק בת אחת, אלא) שתי בנות של ישמעאל - בוודאי היה עושה זאת.

ואם כן יוקשה: אם אכן "בשמת" ו"מחלת" הן שתי נשים נפרדות ועשו לקח את שתיהן לאשה, מדוע בפ' תולדות, כאשר הכתוב מספר על צביעותו של עשו, הוא מזכיר רק את "מחלת" ולא את "בשמת"? והרי צביעותו של עשו ניכרת בנישואי שתיהן **באותה מדה!**

אלא על כרחנו שמדובר באותה אשה - כי עשו נשא רק בת אחת של

ישמעאל, ולא שתים; ולכן לא נקט רש"י בלשון חידוש, כי פשוט הוא מתוכן הענין, ורק הוצרך לבאר הטעם לשינוי השם ותו לא.

(חלק ה - וישלח ב)

ב

”ואלה תולדות עשו הוא אדום. עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי. ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות” (לו, א-ג)

עדה בת אילון - היא 'בשמת בת אילון', ונקראת 'בשמת' על שם שהיתה מקטרת בשמים לעבודה זרה.

אהליבמה - היא 'יהודית', והוא כינה שמה 'יהודית' לומר שהיא כופרת בעבודה זרה כדי להטעות את אביו.

בשמת בת ישמעאל - ולהלן קורא לה 'מחלת'; מצינו באגדת מדרש ספר שמואל: ג' מוחלין להן עוונותיהם, גר שנתגייר והעולה לגדולה והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן. לכך נקראת 'מחלת', שנמחלו עוונותיה:

בדברי רש"י כאן קיים חידוש כללי:

במפרשים אחרים למדו, שאין צורך לחפש טעם למה נקראת "בת אילון" כאן בשם "עדה" ובפ' תולדות בשם "בשמת", משום שאפשר לומר בפשטות - שהיו לה שתי שמות, ונקראת גם "עדה" וגם "בשמת"; וכן בנוגע ל"בת ישמעאל" - שהיו לה שתי שמות: גם "בשמת" וגם "מחלת".

[כן כתב הראב"ע כאן: "ואל תתמה על עדה ובשמת שיש לה שני שמות", ומביא דוגמאות לאנשים בתנ"ך שהיו להם שתי שמות; וכן כתב הרשב"ם: "הוחלפו שמות הבנות, כאשר מצינו בכמה מקומות - בשמת בת אילון נקראת כאן עדה בת אילון,

ומחלת בת ישמעאל נקראת כאן בשמת".]

אולם לדעת רש"י, לכל אחת מהנשים היה **שם עצם אחד** בלבד, וצריך טעם להשם הנוסף. ולכן הוא מפרש ש"בת אילון" שמה האמיתי הוא "עדה", ונקראת "בשמת" רק בשם התואר על שם הקטרת הבשמים; וכעין זה בשתי הנשים הנוספות של עשו.

איפכא מסתברא!

אך צריך ביאור⁴:

א' כיון שרש"י מפרש את הטעם לשינוי השמות מפ' תולדות לכאן - מדוע לא פירש את השינוי בשמו של **אבי אהליבמה**: כאן נאמר "אהליבמה **בת ענה בת צבעון החוי**" - ואילו בפ' תולדות היא נקראת בשם "יהודית **בת בארי החתי**"! רש"י מפרש רק את הטעם לשינוי שמה של **האשה עצמה** (שבאמת שמה היה אהליבמה "והוא כינה שמה יהודית" כו'), אך את השינוי בשם **אביה** אינו מפרש כלל!

ב' מדוע הוצרך רש"י להגיע ל"**אגדה**" (הרחוקה לכאורה מ"פשוטו של מקרא") בנוגע לשמה של "בת ישמעאל" - שבאמת שמה היה "בשמת", והטעם שנקרא "מחלת" הוא מצד ש"**נמחלו עוונותיה**" בעת החתונה? לכאורה, היה לו לפרש **בפשטות**, שבאמת נקרא שמה "מחלת", וזה שנקראת "בשמת" הוא "על שם שהיתה **מקטרת בשמים** כו'!"

ג' בנוגע לשמה של "בת אילון" - רש"י מפרש, ששמה האמיתי הוא "עדה", ונקראת בפ' תולדות בשם "בשמת" על שם קיטור הבשמים לעבודה זרה. ולכאורה היה לו לפרש להיפך, ששמה האמיתי הוא "בשמת", וזה שנקראה "עדה" הוא על שם **סרה** מדרכי ה', וכדברי רש"י בפ' בראשית⁵: "עדה תרגום של סורה!"

[והעדיפות בפירוש זה: השם "בשמת" מורה רק על בשמים, אך לא ניכר בו עיקר הענין - **הקטרת** הבשמים, ומכל שכן שאינו מורה על הקטרת בשמים **לעבודה-זרה**; ואילו השם "עדה" במשמעות של "סרה" - משמעותו הפשוטה שהיא **סרה מדרך האמת**

⁴. בהבא לקמן - ראה גם רמב"ן על אתר, ובמפרשי רש"י: יריעות שלמה. הואיל משה. משכיל לדוד. ועוד.

⁵. ד, יט.

והישר כו'.]

נשי עשו - או האמהות של בניו?

והביאור בכל זה:

ההבדל הכללי בין נשי עשו כפי שהן נזכרות בפ' תולדות, לכפי שהן נזכרות בפרשתנו - הוא⁶:

בפ' תולדות נזכרות נשי עשו בתור חלק ממאורעות עשו והנהגתו:

שתי הנשים הראשונות מבטאות את רשעותו וכפי שהתורה מספרת עליהן שהן היו "מורת רוח ליצחק ולרבקה"; והאשה השלישית - בת ישמעאל - מבטאת את צביעותו, שכאשר ראה "כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו" הלך במיוחד אל ישמעאל כדי לקחת את בתו לאשה, כדי להראות ליצחק אביו שהוא נושא אשה מיוחסת - בת ישמעאל, נכדתו של אברהם.

אמנם הפרשה כאן עוסקת ב"אלה תולדות עשו", ונשי עשו נזכרות כאן רק בתור הקדמה לתולדותיו: "ותלד עדה .. ובשמת ילדה .. ואהליבמה ילדה".

ובזה יובן שינוי הסדר: בפ' תולדות נזכרת "בת אילון" שניה בסדר נשי עשו (לאחר יהודית) - ואילו כאן היא נזכרת ראשונה!
כי:

בפ' תולדות, הכתוב מספר על נשי עשו כחלק מתולדות חייו של עשו עצמו. ולכן נמנו הנשים לפי הסדר שעשו נשא אותן: בתחילה את יהודית (אהליבמה), ורק לאחריה את "בת אילון".

אבל בפרשתנו, מסופר על תולדותיו - הבנים והילדים של עשו, והסיפור ש"עשו לקח את נשיו", הוא רק הקדמה לכך שנשים אלו ילדו לעשו בנים: "ותלד עדה .. ואהליבמה ילדה". ולכן מקדים הכתוב את "בת אילון", שהיא ילדה ראשונה לעשו.⁷

⁶. ראה גם לעיל סימן א.

⁷. ואמנם, גם בשמת ילדה לפני אהליבמה; ובכל זאת, כיון שנישואיה לעשו היו זמן רב - עשרים ושלוש שנים (תולדות כו, לד. רש"י ס"פ תולדות) - לאחר נישואי אהליבמה ועדה, (לא כמו

ומעתה יובן ההכרח לפירוש רש"י כאן - ש"בשמת" הוא שם העצם של "בת ישמעאל" ו"מחלת" הוא רק כינוי לפעולותיה, וכן ש"עדה" הוא שם העצם של "בת אילון" ו"בשמת" הוא רק כינוי לפעולותיה - ולא להיפך:

בפרשתנו מוזכרות נשי עשו רק בדרך אגב, שכן עיקר הפרשה באה כדי לבאר את "תולדות עשו". ולכן אי אפשר לומר שהשמות הנזכרים בפרשתנו (עדה, אהליבמה ובשמת) הם שם התואר לפעולותיהן, מכיון שכל הזכרתן היא רק כהקדמה בלבד - ובהכרח ששמות אלו הן שמות העצם שלהן;

דוקא בפ' תולדות, כאשר נשי עשו מוזכרות כחלק מתיאור חייו ומעשיו של עשו, שם אפשר לפרש את שמותיהן הנזכרים שם (בשמת, יהודית ומחלת) כשמות התואר הבאים לתאר את ענין של נשי עשו, שעל ידי זה תתבאר לנו רשעותו וצביעותו של עשו המתבטאת בנישואיו עמהן.

[וגם השם "מחלת" שהוא על שם מחילת העוונות בעת הנישואין - מבטא את צביעותו של עשו, שכדי להראות לאביו את צדקותו הלך ונשא אשה כשרה שעשתה תשובה בעת נישואיה ולכן נמחלו עוונותיה⁸; אבל באמת היתה זו צביעות, כי אם היה זה באמת הרי שהיה מגרש את נשיו הראשונות שהרשיעו דרכן].

עלי באר, ענו לה

ועדיין נותר לנו לבאר למה לא ביאר רש"י טעם השינוי בשם אביה של אהליבמה מפ' תולדות לפרשתנו.

ויש לומר, שלאחר שרש"י מבאר כאן הטעם לשינוי שם האשה עצמה, ששמה העצמי היה "אהליבמה" - וזה שנקראת בשם "יהודית" בפ' תולדות הוא שם שכינה אותה עשו "כדי להטעות את אביו", שיחשוב שהיא אשה צדקת הכופרת בעבודה זרה.

הרי מעתה מובן כבר מעצמו שכשם ששינה עשו את שמה עצמה, "כדי

אהליבמה ועדה שנישאו לעשו באותו פרק זמן), לכן לא מקדים הכתוב את סיפור נישואיה, למרות שתולדותיה מוקדמים.
⁸. ראה לקמן סימן ג.

להטעות את אביו", כך היה מוכרח עשו לשנות את שם אביה:

אביה האמיתי היה - כמו שכתוב בפרשתנו: "בת צבעון בת ענה", והיינו שהיא היתה ממזרת (כפירוש רש"י על אתר). ובכן, כאשר עשו בא להטעות את אביו ולהראות לו שנשא אשה "יהודית" - הרי לא יתכן שיספר שהיא ממזרת!

ולכן שינה עשו (לא רק את שמה של אהליבמה עצמה, אלא) גם את שמו של אביה ואמר שהיא "בת בארי".

וכדי שהשקר יתקבל יותר, הוסיף עשו ושינה את מקומה: אף שבאמת היה מוצאה מה"חוי", אמר עשו שהיא מה"חתי", וזאת כדי להשוות אותה לאשה השניה שהיא היתה באמת "בת אילון החתי". והיינו, שעשו סיפר שלקח שתי נשים אלו יחד, מאותה האומה (ובפרט שבנות חת הן "בנות הארץ"⁹, ומתקבל על הדעת שאדם לוקח אשה מבנות ארצו).

ויש להוסיף בביאור הטעם שבחר עשו בשם "בארי" דוקא¹⁰:

התעסקותו של יצחק, באותו הזמן שבו נשא עשו נשים אלו, היתה בבארות, ולכן כינה עשו את חותנו בשם "בארי", על שם זה.

ובפרט, ש"בארי" פירושו "באר שלי"; שזה הוא תוכן הסיפור בפ' תולדות, על זה שיצחק טען שהבארות הם שלו, באופן שבסוף הסכימו לזה גם פלשתים.

ועוד יש להוסיף, שהשם "בארי" בלשון יחיד - "באר שלי" - מדגיש את ענין האחדות והיפך השיתוף, שזהו מעין השם שנתן עשו לאשתו "יהודית", על שם שהיא "כופרת בעבודת אלילים", כלומר: מאמינה בה' אחד בלבד. ודו"ק.

(חלק ה - וישלח ב)

⁹. תולדות כז, מו.

¹⁰. אף שבדרך הפשט אין הכרח למצוא טעם מיוחד לזה - כי העיקר בנידון דידן הוא זה שעשו הסתיר את השם האמיתי של "בת צבעון בת ענה".

**”עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון
החתי ואת אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי. ואת
בשמת בת ישמעאל אחות נביות” (לו, ב-ג)**

**בשמת בת ישמעאל - ולהלן קורא לה 'מחלת';
מצינו באגדת מדרש ספר שמואל: ג' מוחלין להן
עוונותיהם, גר שנתגייר והעולה לגדולה והנושא
אשה, ולמד הטעם מכאן. לכך נקראת 'מחלת',
שנמחלו עוונותיה:**

כבר הקשו במפרשים¹¹, למה משמיענו הכתוב ענין זה שהנושא אשה מוחלין לו עוונותיו **לראשונה כאן** (בנישואי אשתו השלישית של עשו - בת ישמעאל), ולא בנישואין קודמים שנזכרו בפרשיות הקודמות בתורה, שכבר שם היה צריך להשמיענו ש"הנושא אשה" מוחלין לו את עוונותיו?

ובפרטיות יותר:

הנה הפעם הראשונה בתורה שנזכרו נישואין ביחד עם שמותיהם של הבעל והאשה, הוא בפרשת בראשית¹² - "ויקח לו למך שתי נשים, שם האחת עדה ושם השנית צלה".

אבל שם מובן בפשטות למה לא כינה הכתוב את אחת הנשים בשם "**מחלת**", כדי לרמז למחילת העוונות (כמו כאן, ש"לכך נקראת מחלת, שנמחלו עוונותיו") - כי שם הוצרך הכתוב **דוקא** לשמות אלו של "**עדה**" ו"**צלה**", וכמבואר בדברי רש"י שם, ש"כך היה דרכן של דור המבול", שלוקחים שתי נשים, "אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש", ואלו שני השמות - "עדה היא של פריה ורביה, ועל שם שמגונה עליו ומוסרת מאצלו, עדה תרגום של

¹¹. ראה גור אריה ומשכיל לדוד.

¹². ד, יט.

סורה"; ו"צלה היא של תשמיש, על שם שיושבת תמיד בצילו". וכיון שהוצרך הכתוב להדגיש את שמותיהן "עדה" ו"צלה", כדי לספר על אופן הנישואין שהיה בדור המבול - הרי לא היתה אפשרות לקרוא להם בשם הרומז למחילת העוונות.

אבל עדיין צריך ביאור, שהיה להכתוב לרמוז ענין זה בשמו של "למך", על ידי שיכנה אותו בשם "מחלון" וכיוצא בזה?

וכעין זה בהנישואין הבאים שנזכרו בתורה בשמותיהם - "ויקח אברם ונחור להם נשים, שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה"¹³:

בנוגע לנישואי אברם עם שרי מובן מדוע לא רמז הכתוב בשם את מחילת העוונות, כי לא היו להם עוונות מלכתחילה¹⁴;

אבל למה לא רמז הכתוב לענין זה בנישואי נחור עם מלכה, שכיון ובהמשך הפרשיות חוזר הכתוב ומספר שוב על כך שמלכה היתה אשתו של נחור ("הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור"¹⁵), הרי בסיפור נישואיה היה יכול לכתוב בשם "מחלת" במקום "מלכה", והיינו מבינים ששינוי זה בא לרמוז לכך "שנמחלו עוונותיו" (כמו שמבינים אנו כאן, שכיון וכאן נאמר ששמה האמיתי של אשת עשו היה "בשמת", הרי זה שנקראת קודם בשם "מחלת" בא לרמז למחילת העוונות)?

נושא אשה - כגר שנתגייר

ויובן בהקדים הביאור באריכות לשונו של רש"י כאן - "מצינו באגדת מדרש ספר שמואל: שלשה מוחלין להן עוונותיהן, גר שנתגייר והעולה לגדולה והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן; לכך נקראת מחלת, שנמחלו עוונותיו".

ולכאורה, לעניננו כאן נוגע רק זה ש"הנושא אשה" מוחלין לו עוונותיו; לשם מה איפוא מזכיר רש"י גם את "גר שנתגייר והעולה לגדולה"? ורש"י אף מדגיש ש"למד הטעם מכאן" - כלומר, שגם את מחילת העוונות בגר שנתגייר ובעולה לגדולה לומדים "מכאן", מהשם "מחלת" שנאמר בנישואין!

¹³. נח יא, כט.

¹⁴. וכמבואר בדברי רש"י פ' חיי-שרה כג, א. כה, ז.

¹⁵. - וירא כב, כ.

אלא:

בזה שרש"י מדגיש שגם גר שנתגייר והעולה לגדולה מוחלים להם עוונותיהם, ובכולם "למד הטעם מכאן" - הרי הוא מלמד אותנו (באופן ד"בא ללמד ונמצא למד"), שכשם שבגר שנתגייר הרי פשוט, שמחילת עוונותיו קשורה בזה **שישנה מעשיו לטובה**, כך גם במי שעולה לגדולה ונושא אשה, שעוונותיהם נמחלים, הרי זה משום שבוודאי היה בהם שינוי לטוב **ועשו תשובה**.

ישמעאלית כשרה, בעלת תשובה

ומעתה מובן למה נרמז ענין מחילת העוונות דוקא בנישואין כאן ולא לפני זה - כי אכן, בכל הנישואין שלפני זה **לא היתה מחילת עוונות**, משום שהבעל והאשה לא שינו את מעשיהם לטוב **ולא עשו תשובה**, כך שלא היה אצלם ענין זה של מחילת עוונות [או משום שלא הוצרכו למחילה מעיקרא - לפי שלא היו להם עוונות (או שלא היו בני עונשין בעת נישואיהן)].

וכמו בנישואין של עשו עם שתי נשיו הראשונות, שהיו "מורת רוח ליצחק ולרבקה"¹⁶, ומובן שלא היו שייכות לעשיית תשובה בעת הנישואין, ולכן בנישואין של עשו עם נשים אלו לא היתה מחילת עוונות.

וזהו החידוש בנישואין אלו של עשו עם בת ישמעאל, שמצד עצמה היתה **אשה כשרה** - שהרי כל הטעם שנשא עשו את בת ישמעאל הוא לפי שרצה לעשות נחת רוח לאביו יצחק ולישא אשה שתהיה ישרה בעיניו, ולכן הלך לישמעאל לישא אשה מיוחסת דוקא, נכדתו של אברהם, ומסתבר איפוא שהיתה אשה כשרה המתאימה לרצון אביו יצחק¹⁷ ואף **עשתה תשובה** בעת הנישואין¹⁸.

ולכן דוקא בנישואין אלה היה ענין של מחילת עוונות, ועל שם זה כינה אותה הכתוב בשם "מחלת".

ויש בזה אריכות דברים, ועוד חזון למועד בעז"ה.

(חלק ה - וישלח ב)

¹⁶. תולדות כו, לה; כז, מו.

¹⁷. ראה גור אריה סוף פ' תולדות.

¹⁸. באופן שהשפיע (במקצת) גם על עשו שנשאה, שגם אצלו היה איזה שינוי לטובה. וראה לקוטי

שיחות חלק לה ע' 115 הערה 14.

לעילוי נשמת

הרה"ח יצחק יהודה

ב"ר אהרן משה ז"ל

קובעטשיק

נלב"ע כ"ב כסלו, ה'תשע"ז

תנצב"ה

הוקדש על ידי בנו

הרה"ח ר' אשר שי'

לזכותו ולזכות בני משפחתו שליט"א

